

Talousvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kaivoslain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kaivoslain muuttamisesta (HE 57/2016 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty ympäristövaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- ympäristövaliokunta YmVL 11/2016 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- kaivosylitarkastaja Riikka Aaltonen, työ- ja elinkeinoministeriö
- vs. ympäristösihteeri Esko Aikio, saamelaiskäräjät
- ympäristöneuvos Riitta Riihimäki, Pohjois-Suomen aluehallintovirasto
- henkilöstö- ja kehitysjohtaja Tapio Pouta, Metsähallitus
- ympäristönsuojeluyksikön päällikkö Eira Luokkanen, Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- ryhmäpäällikkö Terho Liikamaa, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes)
- geologi Antti Peronius, Lapin Kullankaivajain Liitto ry
- porotalousneuvoja Maaren Angeli, Paliskuntain yhdistys

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Inarin kunta
- Sallan kunta
- Sodankylän kunta
- Kaivosteollisuus ry
- Kolttien kyläkokous

Valiokunnan mietintö TaVM 13/2016 vp

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kaivoslakia. Muutoksia ehdotetaan kullanhuuhdonta-alueen enimmäispinta-alaan ja kullanhuuhdontaluvan voimassaoloaikaan. Täytäntöönpanomääräystä koskeva sääntely ulotettaisiin koskemaan kullanhuuhdontaluvan myöntämistä koskevaa päätöstä.

Esityksen tavoitteena on mahdollistaa tehokas kullanhuuhdonta sekä kullanhuuhdontakohteen täysimääräinen hyödynnettävyys sekä lisätä edellytyksiä luonnonvarojen kestävämpään hyödyntämiseen. Tavoitteena on luoda kullanhuuhdonnalle tarvittavat ja asianmukaiset edellytykset toiminnan jatkumiselle pitkällä aikavälillä. Esiitettyjen muutosten avulla lisättäisiin kullanhuuhdontan ennakoitavuutta ja turvattaisiin kullanhuuhdontakulttuurin säilyminen.

Kaivosviranomaiselle annettaisiin nykyistä laajemmat valtuudet määrätä kullanhuuhdonta-alueen pinta-alasta sekä luvan voimassaolosta, kun kyseessä on kullanhuuhdontaluvan jatkamista koskeva päätös. Lisäksi kaivosviranomaisella olisi mahdollisuus harkintansa mukaan myöntää toiminnanharjoittajalle oikeus aloittaa kullanhuuhdontatoimenpiteet kyseessä olevaa lupapäätöstä koskevasta muutoksenhausta huolimatta.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2016.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Talousvaliokunta puoltaa hallituksen esityksen hyväksymistä muuttamattomana seuraavin huomautuksin.

Hallituksen esityksen keskeinen sisältö. Ehdotuksessa esitetään kaivoslakia muutettavaksi siten, että kullanhuuhdonta-alueen enimmäispinta-ala muutetaan viidestä hehtaarista seitsemään hehtaariin. Muutoksen jälkeen kaivosviranomaisella on edelleenkin harkintavalta huuhdonta-alueen pinta-alan suhteen.

Lisäksi ehdotetaan muutoksia kullanhuuhdontalupien voimassaoloaikaan. Nykyisin kullanhuuhdontalupa voidaan myöntää enintään neljäksi vuodeksi, ja lupaa on mahdollista hakea jatkettavaksi kolme vuotta kerrallaan. Ehdotuksen mukaan jatkolupa olisi enintään kymmenen vuotta. Jatkolupien lukumäärää ei ole lainsäädännössä nykyisellään rajoitettu, ja tämän oikeustilan on tarkoitus jatkua näiden lupien ajallisesta pidennyksestä riippumatta.

Lisäksi kaivoslain 169 §:n tarkoittama täytäntöönpanomääräystä koskeva sääntely ulotettaisiin koskemaan myös kullanhuuhdontaluvan myöntämistä koskevaa päätöstä.

Kullanhuuhdontaluvan raukeamista, muuttamista tai peruuttamista koskevaan sääntelyyn ei ehdoteta muutoksia, kuten ei myöskään saamelaisten oikeuksiin liittyviin säännöksiin.

Ehdotettujen muutosten tavoitteet. Ehdotetulla muutoksella pyritään parantamaan kullanhuuhdontaluvan voimassaoloajan ja huuhdonta-alueen välistä suhdetta, jotta toiminnan pitkäjänteis-

Valiokunnan mietintö TaVM 13/2016 vp

syys ja ennakoitavuus kohentuisivat. Muutosten tavoitteena on myös osaltaan edistää kullanhuuhtontakulttuurin säilymistä.

Ympäristövaliokunnan lausunto. Talousvaliokunta yhtyy ympäristövaliokunnan lausunnossaan esittämään toteamukseen siitä, että kaivannaistoiminnan luvituksen syklien eritahtisuuden poistuminen on omiaan parantamaan viranomaisyhteistyötä ja valvontatyön yhteensovittamista. Ympäristövaliokunnan tavoin talousvaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että koneellisen kullankaivuun loppuminen Lemmenjoella vuonna 2020 saattaa lisätä kullanhuuhtonnan paineita muilla alueilla. Tällöin ajantasaisen ja tasapainoisen lainsäädännön merkitys korostuu.

Muutosten vaikutukset. Talousvaliokunta katsoo, että muutoksilla mahdollistetaan nykytilaan nähden tehokkaampi kullanhuuhtonta muun muassa huuhtonta-alueen paremman hyödynnettävyyden johdosta. Valiokunta arvioi ehdotettujen muutosten vähentävän sekä viranomaisten että hakijoiden lupaprosessista aiheutuvaa hallinnollista taakkaa ilman, että lupaprosesseilla suojattavia etuja vaarannettaisiin. Talousvaliokunta pitää toivottavana, että viranomaistyön vähentymisestä mahdollisesti vapautuva resurssi käytetään ensisijaisesti hakemusruuhkan purkamiseen, mutta myöhemmässä vaiheessa kaivannaistoiminnan valvontaan ja toiminnanharjoittajien ohjaukseen.

Talousvaliokunnan kokoavat huomiot. Talousvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa on noussut esiin huoli Turvallisuus- ja kemikaaliviraston (Tukes) monitasoisesta roolista kaivosasioissa: Tukes ratkaisee kaivoslain mukaisia oikeuksia ja lupia koskevat hakemukset, ylläpitää kaivosrekisteriä sekä valvoo toimintaa kaivoslain mukaisen raportoinnin kautta, tietokyselyillä, valvontäkäynneillä sekä eri osapuolten tekemien aloitteiden perusteella. Talousvaliokunta toteaa, että Tukes on toiminut tässä roolissa vasta verraten lyhyen aikaa, joten on ennen aikaista arvioida viranomaistoimintojen järjestelyn tarkoituksenmukaisuutta. Valiokunta pitää kuitenkin tärkeänä, että asiaa seurataan.

Talousvaliokunta kiinnittää huomiota ehdotetun sääntelyn vaikutukseen kaivoslain 107 §:n mukaisen vakuuden suuruuteen. Ottaen huomioon vakuuden tarkoitus kaivostoiminnan jälkitoimienpiteiden sekä mahdollisten vahinkojen ja haittojen korvaamiseksi tulisi viranomaisen vakuussumman suuruutta harkitessaan painottaa kullanhuuhtonta-alueen pinta-alan merkitystä. Talousvaliokunta tähdentää, että muutoksen tarkoituksena ei ole nostaa vaadittavan vakuuden kokonaissummaa.

Talousvaliokunta katsoo, että hallituksen esityksessä ehdotetut muutokset on kokonaisuutena arvioiden tasapainoinen ratkaisu kullanhuuhtonnan, alkuperäiskansojen ja alkutuotannon elinkeinonharjoittajien intressien välillä.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Talousvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 57/2016 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Valiokunnan mietintö TaVM 13/2016 vp

Helsingissä 31.5.2016

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Kaj Turunen ps
varapuheenjohtaja Harri Jaskari kok
jäsen Harry Harkimo kok
jäsen Hannu Hoskonen kesk
jäsen Lauri Ihalainen sd
jäsen Katri Kulmuni kesk
jäsen Rami Lehto ps
jäsen Markus Lohi kesk
jäsen Martti Mölsä ps
jäsen Arto Pirttilahti kesk
jäsen Kristiina Salonen sd
jäsen Ville Skinnari sd
jäsen Antero Vartia vihr

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Teija Miller